

KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

ADVIESFUNCTIE KNAW WERKPROGRAMMA PER APRIL 2026

Dit werkprogramma vermeldt de lopende adviestrajecten van de KNAW. Dit betreft zowel de adviezen die volledig onder verantwoordelijkheid van de KNAW worden opgesteld als de adviezen van internationale organisaties waar de KNAW actief aan meewerkt. Het werkprogramma heeft een doorlopend karakter, wat inhoudt dat er in de loop van de tijd onderwerpen kunnen bijkomen of afvallen. Voor meer informatie over het werkprogramma adviezen kunt u contact opnemen met:

Ir. Arie Korbijn, Coördinerend beleidsadviseur Advies
Afdeling Forum, Advies en Onderzoek
Telefoon 020 551 0 734, email arie.korbijn@knaw.nl

De lopende adviestrajecten

Vrijheid van meningsuiting in de wetenschappelijke sector

Publicatie verwacht: zomer 2026

Voorzitter commissie: prof. dr. Ineke Sluiter

Secretaris: drs. Hanneke van Doorn

Portefeuillehouder uit KNAW-bestuur: prof. dr. Lodi Nauta

De KNAW zal op verzoek van de minister van OCW advies uitbrengen over de vrijheid van meningsuiting in de wetenschappelijke sector. Aanleiding vormen de campusprotesten en teach-ins die de afgelopen periode hebben plaatsgevonden en die hebben geleid tot vragen vanuit de media en politiek over enerzijds het beschermen van vrijheid van meningsuiting op de campus en anderzijds het borgen van veiligheid op kennisinstellingen voor alle groeperingen. De KNAW heeft een commissie ingesteld die een advies zal opstellen om de rollen en verantwoordelijkheden van individuele onderzoekers, instellingen en overheidspartijen in het beschermen van vrijheid van meningsuiting in de wetenschappelijke sector te verduidelijken. Er zal worden onderzocht of er lessen zijn te trekken uit de wijze waarop hier mee wordt omgegaan in het buitenland. Daarnaast zal het adviesrapport ingaan op de vraag hoe onderzoekers, instellingen en overheden zorgvuldig onderscheid kunnen aangeven tussen de inbreng van een onderzoeker als wetenschappelijk expert en als burger. Het advies gaat in op het wetenschappelijk onderzoek en onderwijs aan de universiteiten, de hogescholen, de academische ziekenhuizen en de instituten van de KNAW en NWO.

Juridische borging van academische vrijheid

Publicatie verwacht: zomer 2026

Voorzitter commissie: prof. dr. André Nollkaemper

Secretaris: dr. Ava Creemers

Portefeuillehouder uit KNAW-bestuur: prof. dr. Clara Mulder

De KNAW zal op verzoek van de minister van OCW advies uitbrengen over de juridische verankering van academische vrijheid in Nederland. Academische vrijheid wordt in Nederland genoemd in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW, artikel 1.6), maar is niet opgenomen in de Grondwet. De KNAW heeft een commissie ingesteld die zal onderzoeken of academische vrijheid op dit moment voldoende juridisch geborgd is in het Nederlands recht. Hierbij zal ook gekeken worden naar de verschillende internationale verdragen waaraan Nederland is gebonden en die refereren aan het recht op wetenschap en academische vrijheid en naar de wijze waarop academische vrijheid in andere landen juridisch is verankerd. De commissie zal advies uitbrengen over de manieren waarop academische

vrijheid in Nederland juridisch eventueel beter beschermd kan worden, wat de wenselijkheid is van een eventuele grondwettelijke verankering, en wat de gevolgen zouden zijn van een eventuele verdere juridische verankering van academische vrijheid.

Rijksbekostiging Nederlandse universiteiten

Publicatie verwacht: oktober 2026 (deel 1) en februari 2027 (deel 2)

Voorzitter commissie: prof. dr. Martin van Hees

Secretarissen: ir. Arie Korbijn, dr. Amber Heijboer

Portefeuillehouder uit KNAW-bestuur: prof. dr. Lodi Nauta

De manier waarop Nederlandse universiteiten vanuit de rijksbijdrage worden bekostigd, de zogenoemde bekostigingssystematiek, is een actueel onderwerp waarover het huidige kabinet naar verwachting besluiten zal nemen. De minister van OCW is bezig met een verkenning naar de herziening van de bekostigingssystematiek in het hoger onderwijs. In deze verkenning wordt onderzocht of de bekostigingssystematiek moet worden aangepast om deze zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de uitdagingen van de toekomst. De KNAW wil met dit adviestraject een bijdrage leveren aan deze discussie en de verdere besluitvorming over de bekostiging van het universitaire deel van het hoger onderwijs.

Ter voorbereiding op dit adviestraject is in 2025 door een werkgroep een analyserapport opgesteld, waarin beschreven is hoe de financiering van de Nederlandse universiteiten in elkaar zit, hoe het verdeelmodel van de rijksbijdrage werkt en wat de belangrijkste knelpunten zijn die door het veld ervaren worden. De analysecommissie heeft geconcludeerd dat de discussie over de toekomstige manier van bekostiging gebaat is bij een standpunt vanuit de academische gemeenschap over de belangrijkste uitgangspunten waaraan de manier van bekostigen van het wetenschappelijk onderwijs moet voldoen. Met andere woorden: welke uitgangspunten zou de manier van bekostigen moeten stimuleren c.q. beschermen?

De adviescommissie heeft als taak om een beknopt position paper op te stellen over de belangrijkste uitgangspunten voor de bekostiging van het wetenschappelijk onderwijs: welke uitgangspunten kunnen worden onderscheiden en welke consequenties hebben deze voor de manier van bekostigen van het wo? Voortbouwend op het position paper, is de commissie gevraagd om een tweede publicatie op te stellen waarin verschillende bekostigingsmodellen doordacht en getoetst worden.

Overige lopende trajecten

Schrijfcommissie doorontwikkeling Evaluatie Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit

Publicatie verwacht: medio 2026

Voorzitter commissie: prof.dr.ir. Jeroen de Ridder

Secretaris: dr. Chantal Bax

Status: dit betreft geen adviestraject. Het resultaat van dit traject is een aangepaste gedragscode WI

In 2024 is de huidige versie van de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit (NGWI) door een onafhankelijke evaluatiecommissie geëvalueerd. Hieruit bleek veel waardering voor de code maar werd wel geadviseerd om de code te actualiseren. Daartoe hebben de besturen van de opstellers van de code een schrijfcommissie in gesteld met als opdracht een voorstel te doen voor een stellen met een nog nader te bepalen taakopdracht en samenstelling. Deze schrijfcommissie wordt ondersteund door de KNAW. Dit traject zit in de afrondingsfase. Eind vorig jaar is een uitgebreide internetconsultatie gehouden. Ook is er een expertbijeenkomst gehouden waarin een concept van de nieuwe code is besproken. De schrijfcommissie is nu bezig deze commentaren te verwerken. De verwachting is dat de besturen voor de zomer het voorstel voor een nieuwe code zullen goedkeuren.

Bijdrage aan Science for Policy team

Sinds begin 2024 is de KNAW, samen met UNL en NWO, partner in het Science for Policy (Sc4P) team van het ministerie van OCW. Het team heeft als hoofdactiviteiten het leggen van sterke verbindingen tussen wetenschap en beleid, het versterken kennisfunctie binnen de rijksoverheid en actief verbindingen leggen met Sc4P stakeholders. Concreet doet de KNAW dat door het leveren van menskracht en het faciliteren

van zogenaamde voorbeeldprojecten. Die gaan bijvoorbeeld over dalende onderwijsprestaties, de studentenprotesten rond het Gaza-conflict, en generatieve AI. Telkens is dan het doel te onderzoeken hoe wetenschap en beleidsmakers duurzamer en kwalitatief beter contact kunnen hebben. De bijdrage van de KNAW past goed in haar ambitie om haar adviesfunctie voor het beleid actieve invulling te geven, en om het reservoir aan kennis dat binnen de KNAW aanwezig is daartoe aan te boren.

Recent afgeronde adviezen en rapporten

Wetenschap als recept – Het belang van wetenschap voor passende geneesmiddelenzorg

Voorzitter commissie: prof. dr. Liesbeth de Vries

Secretaris: dr. Maartje Aukes

De gezondheidszorg staat onder druk door vergrijzing, een groeiend aantal chronisch zieken, personeelstekorten en stijgende kosten. In het advies *Wetenschap als recept. Het belang van wetenschap voor passende geneesmiddelenzorg* laat de KNAW zien hoe wetenschappelijk onderzoek gedurende de gehele levensloop van een geneesmiddel, van ontwikkeling tot gebruik door de patiënt, helpt om de juiste keuzes te maken. Keuzes die in het belang zijn van zowel de patiënt als de samenleving én bijdragen aan betaalbare zorg.

Veel uitdagingen in de geneesmiddelenzorg, zoals tekorten, postregistratieonderzoek en studies bij zeldzame aandoeningen, vragen om (inter)nationale samenwerking. De KNAW benadrukt daarom het belang van nauwe samenwerking tussen wetenschappers, patiënten- en burgerorganisaties, zorgverleners, regelgevers, de overheid en, waar passend, de farmaceutische industrie.

In mei zal over dit advies een bijeenkomst worden gehouden.

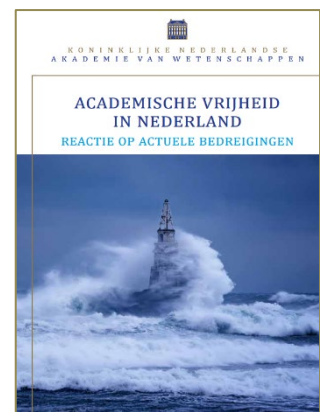
Academische Vrijheid in Nederland: reactie op actuele bedreigingen

Voorzitter commissie: prof. dr. André Nollkaemper

Secretaris: dr. Ava Creemers, ir. Arie Korbijn

[Rapport](#)

Academische vrijheid is van fundamenteel belang voor de wetenschap, en daarmee ook voor de samenleving. De KNAW vraagt in dit rapport opnieuw aandacht voor het belang van academische vrijheid, en roept op tot maatregelen om deze beter te beschermen. Aanleiding hiervoor is een aantal recente rapporten en signalen waaruit blijkt dat academische vrijheid in Nederland onder druk staat. Een additionele aanleiding vormen de recente politieke ontwikkelingen in de Verenigde Staten die de academische vrijheid direct ondermijnen en die invloed hebben op de mondiale wetenschap. Dit rapport analyseert actuele bedreigingen van de academische vrijheid in Nederland ten aanzien van vier thema's: 1. Financiering en sturing van onderzoek en onderwijs, 2. Intimidatie van wetenschappers, 3. Samenwerking met derden en 4. Spanningen binnen de academische gemeenschap. De KNAW roept verschillende partijen op om maatregelen te nemen op deze cruciale thema's om de academische vrijheid in Nederland beter te beschermen.

Eerder afgeronde publicaties

Een overzicht van alle eerder verschenen adviezen kunt u [hier](#) vinden.

Internationaal lopende adviezen waar de KNAW een actieve bijdrage aan levert

De KNAW is actief betrokken bij de adviesfunctie van een aantal internationale (koepel)organisaties. Zie de bijlage voor een overzicht van de organisaties. Hieronder staat de adviezen waar de KNAW bij is betrokken, bijvoorbeeld door deelname van een door de KNAW voorgedragen expert.

LOPENDE ADVIESTRAJECTEN:

Bij [EASAC](#) en [FEAM](#) loopt momenteel het volgende adviestraject:

- [AI in Healthcare](#)
KNAW -lid prof Ewout Steyerberg neemt deel aan deze werkgroep

Bij [ALLEA](#) lopen momenteel de volgende *Task Forces* met door de KNAW genomineerde experts:

- [EDI In Research](#): Advancing Equity, Diversity, and Inclusion in European Academia
Prof. Jojanneke van der Toorn (UU) neemt deel aan dit project
- [Net Zero](#): Promoting Climate Sustainability in the Academic System
Dr. Sanli Faez (UU, lid DJA) neemt deel aan dit project
- [Protecting and Sharing Data](#): Addressing Challenges in Open Science, IPR, Data Governance, and the Balance Between Security and Accessibility
Dr. Tom Emery (EUR) en prof. Bernt Hugenholtz (UvA) nemen deel aan dit project
- [Strengthening Trust in Science](#): Exploring the Role of Scientific Evidence in Policymaking and Scientific Literacy to Counter Mis- And Disinformation
Prof. Hedwig te Molder (Vrije Universiteit Amsterdam), neemt deel aan dit project

Bij [ISC](#) nemen experts namens de KNAW deel aan:

- Prof. Sarah de Rijcke (Universiteit Leiden) is lid van de stuurgroep van het [Forum on Publishing and Research Assessment](#)
- Prof. Joyeeta Gupta (UvA) is lid van de stuurgroep van het project [Social Science matters](#)

Bij [IAP](#) heeft de KNAW een expert genomineerd voor:

- Prof. Claudi Bockting is lid van de [Urban Health Working Group](#)

Bij het [OECD Global Science Forum](#) hebben OCW en KNAW specialisten genomineerd voor de volgende lopende projecten:

- Equity, Diversity and Inclusion in the research workforce
- The Environmental Impact of Research
- Research integrity and security
- Research Workforce: identifying and addressing strategic capacity gaps
- Research assessment and incentives
- Core Facilities and Services

RECENT GEPUBLICEEERDE INTERNATIONALE RAPPORTEN:

- [Research infrastructure ecosystems](#) (GSF) – September 2025
- [Meat Alternatives](#) (EASAC) – August 2025
- [Changing Wildfires – Policy Options for a Fire-literate and Fire-adapted Europe](#) (EASAC) – May 2025
- [Embedding science in society: policies for citizen science](#) (GSF) – April 2025
- [Security of Sustainable Energy Supplies](#) (EASAC) – April 2025
- [Statement on Ethical Problems for Research Institutions Collaborating with Commercial Entities](#) (ALLEA) – January 2025

BIJLAGE Overzicht internationale organisaties waarin KNAW actief is

Europa:

- Het [Scientific Advice Mechanism \(SAM\)](#) vormt sinds 2015 het systeem voor wetenschappelijke advisering binnen de Europese Unie. Het bestaat uit drie componenten:
 - 1) De 'Group of Chief Scientific Advisors' (**GCSA**) – een groep van zeven onafhankelijke wetenschappers die op verzoek 'scientific opinions' aan de Commissie uitbrengt.
 - 2) De SAM-unit – een onderzoeksafdeling die de GCSA ondersteunt vanuit het *Directoraat-generaal Onderzoek en Innovatie* van de Europese Commissie.
 - 3) [Science Advice for Policy by European Academies \(SAPEA\)](#) is een consortium dat de 'scientific evidence reports' levert waarop de GCSA haar *scientific opinions* baseert. SAPEA bestaat uit zes koepels: EASAC, ALLEA, FEAM, Academia Europaea, Euro-CASE en YASAS. De eerstgenoemde drie brengen ook zelfstandig wetenschappelijke adviezen uit waar de KNAW bij betrokken is.
- [European Academies Science Advisory Council \(EASAC\)](#) is een Europese denktank van wetenschappelijke Academies in de EU, Zwitserland en Noorwegen die wetenschappelijke beleidsadviezen uitbrengt op de snijvlakken van wetenschap en samenleving over onderwerpen rond milieu, energie en levenswetenschappen. De volgende KNAW-leden zijn actief: prof. André Knottnerus, co-voorzitter Biosciences Steering Panel; prof. Louise Vet, lid Environment Steering Panel; prof. Richard van de Sanden, lid Energy Steering Panel.
- [All European Academies \(ALLEA\)](#) is de Europese federatie van Academies van natuur-, sociale- en geesteswetenschappen. Zestig academies van veertig landen zijn lid. ALLEA levert zowel *science-for-policy*- als *policy-for-science*-adviezen. KNAW-lid Prof. Karin Roelofs is bestuurslid bij ALLEA.
- [Federation of European Academies of Medicine \(FEAM\)](#) bevordert de samenwerking tussen nationale academies voor geneeskunde in Europa en biedt hen een platform om hun stem te laten horen over belangrijke kwesties in Europees verband. KNAW-lid prof. Ferry Breedveld is vicepresident van FEAM en KNAW-lid prof. Sjaak Neeffjes is lid van de FEAM Council.

Wereldwijd:

- [InterAcademy Partnership \(IAP\)](#) is een mondiale denktank, vergelijkbaar met EASAC, maar dan op wereldschaal. IAP brengt ook adviezen over wetenschapsbeoefening uit en helpt met het opbouwen van academische capaciteit in ontwikkelende landen. EASAC fungeert tevens als regionaal netwerk van IAP en Wim van Saarloos zit namens EASAC in de IAP Board.
- [The International Science Council \(ISC\)](#) is een niet-gouvernementele, wereldwijde organisatie bestaande uit enkele honderden internationale wetenschappelijke unies, verenigingen en nationale en regionale wetenschappelijke organisaties, waaronder academies en onderzoeksraden. KNAW-lid prof. Giseline Kuipers is namens de KNAW lid van de stuurgroep van de Europese leden van ISC.
- [Global Science Forum \(GSF\)](#) valt onder de *Committee for Science and Technology Policy (CSTP)* van de OESO, de multilaterale Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling. Het GSF publiceert adviezen over wetenschapsbeoefening en wetenschappelijke infrastructuur. Prof. Marileen Dogterom is op verzoek van het ministerie van OCW afgevaardigd namens Nederland.